

ani poznat, nemůže být podstatná pro význam výrazů, jež v řeči fungují jako jména počítků. Když mluvíme o výrazech pro počítky jako o jejich jménech, neměli bychom se dát svést k tomu, abychom jejich význam chápali stejně jako význam vlastních jmen osob nebo předmětů. (Ostatně i význam těchto ukázkových jmen je ve *Zkoumáních* samostatným tématem kritického šetření hned na začátku, v prvních několika desítkách oddílů.)

Pokud se ovšem přestaneme dopouštět výše zmíněného směšování aktů vyjádření s akty konstatování a pokud si zároveň uvědomíme, že možnost konstatovat něco o počítcích přepokládá zavedenou praxi vyjadřování počítků, můžeme se své počáteční těžkosti zbavit: když máme něco konstatovat o počítcích, pak tato konstatování musí brát počítky jako cosi soukromého; na druhou stranu je identita těchto soukromých počítků založena na veřejných kritériích, poněvadž konstatování o počítcích jsou podmíněna existencí instituce vyjadřování počítků. Věta „Počítky jsou soukromé“ tedy vyjadřuje podstatnou vlastnost předmětů, o nichž je řeč v *konstatováních*, jež se týkají počítků. Jeden a týž počitek (vzato numericky, nikoli typově) nemohou dvě bytosti sdílet – počítky jsou v tomto ohledu soukromé. Avšak docela dobře mohou obě tyto bytosti o svých počítcích (a také o počítcích druhých) komunikovat v informativních konstatováních, pokud obě náležejí do společenství, kde se praktikuje vyjadřování počítků. Jedno z důležitých pravidel pro diskurs konstatování o počítcích je vyjádřeno právě ve větě „Počítky jsou soukromé“. Wittgensteinovsky řečeno jde o *gramatickou větu*: větu o podstatě, která je pro nás samozřejmě pravdivá, když rozumíme výrazu, který je jejím podmětem. (Příklady takových vět viz ve *Zkoumáních*, např. § 251.) Možnost představovat si počítky jako

soukromé předměty je ale podmíněná veřejnou praxí, kterou nazýváme vyjadřováním počítků. Na této praxi (nikoli na existenci počítku jakožto nějakém soukromém předmětu poznání) je totiž podle zastánců argumentu proti soukromému jazyku založen význam výrazů pro mentální stavy.

### Soukromý jazyk a pravidla

Texty v tomto sborníku se ovšem na problém soukromého jazyka pokoušejí podívat z obecnějšího hlediska, a uchopit tak skutečný problém, o který tu běží, totiž zmíněnou otázku, co to znamená něčemu rozumět. Jestliže rozumět něčemu znamená také nějak soudit a soudit znamená uplatňovat nějaký pojem, pak je jasné, že k odpovědi na otázku, co znamená rozumět, patří ujasnit si, co znamená uplatňovat pojmy. A uplatňování pojmů je normativní činnost: pro pojmy je podstatné, že se uplatňují správně, nebo nesprávně. K odpovědi na otázku, jak je možné soudit (a tedy také rozumět), tudíž patří odpověď na otázku, co to znamená řídit se pravidlem.

Touto poslední otázkou se zabývá Wittgenstein asi ve sto oddílech *Filosofických zkoumání* (zhruba v oddílech 143–242), jež předcházejí úvaze, v níž se tradičně hledal argument proti soukromému jazyku. A jeho úvahu o pravidlech lze číst jako obecnější podobu argumentu proti soukromému jazyku, která vrcholí v oddíle 202, kde se dovozuje, že pravidlem se nelze řídit soukromě. Tradiční argument proti soukromému jazyku pak podle takového čtení vypadá jen jako aplikace obecné argumentace, jež se týká pravidel, na speciální problém pravidel řeči o mentální. Otázka už nezní, jak je možné rozumět jménům pro počítky, nýbrž jak je vůbec